

BUTLETÍ INFORMATIU

Núm. 10 • Març 2013

AESCO

ASSOCIACIÓ D'EXSÍNDICS I EXCONSELLERS GENERALS

SALUTACIÓ

Benvolguts socis i amics.

De la mateixa manera que les estacions es van succeint de manera regular durant l'any, el nostre butlletí apareix a la nostra reunió anual de primavera. El número d'aquest any revesteix una importància especial perquè ens permet comentar dos esdeveniments que implicaran conseqüències en la vida de la nostra Associació. El primer ens aporta satisfacció i joia però, malauradament, el segon ens va caure bruscament com un cataclisme omplint de tristesa tots els nostres membres. Així és la vida, un seguit de joies i de tristeses.

La joia primer.

Les instàncies dirigents de l'Associació FP-AP, que agrupa el conjunt de les Associacions d'Ex-Parlamentaris dels països del Consell d'Europa, ens ha fet l'honor d'escollir el nostre país per a efectuar-hi la reunió del seu "Bureau" que tindrà lloc els dies 13, 14 i 15 de juny del 2013. Aquesta reunió, que aplegarà una cinquantena d'Ex-parlamentaris de 25 països d'Europa, ens omple de satisfacció i d'alegria. Primer, perquè els nostres representants en aquella Associació han sabut demostrar a les seves esferes dirigents que Andorra també és capaç, malgrat les seves reduïdes dimensions, d'organitzar una reunió internacional amb tot allò que això representa:

- 1) Disposar d'una sala prou gran amb possibilitats de traducció simultània al francès i a l'anglès. Utilitzarem les sales del centre de congressos del Comú d'Andorra la Vella.
- 2) Capacitat d'organització per a facilitar la vinguda dels participants i allotjar-los de manera digna.
- 3) Comptar amb prou "savoir-faire" per tal de propiciar als congressistes una estada agradable al nostre país perquè puguin dir, quan tornin a casa seva, que Andorra és una nació extraordinària.

En les reunions només hi podran participar dos delegats per Associació, però també volem que, d'una manera o d'una altra, tots els socis puguin ser participants de la festa.

Hem decidit invitar-vos a assistir a tots a la recepció de les delegacions, a càrrec del Síndic General, que tindrà lloc a la Casa de la Vall, el dia 13 de juny de 2013, a les 20h. Després de la recepció farem la foto a les escales de sempre just abans de l'aperitiu que els oferirem a la mateixa casa. Us agraïrem que hi assistiu nombrosos per honorar els nostres invitats.

La notícia que evoco amb emoció i que ens va omplir de tristesa, ja la coneixeu car tots els mitjans se'n van fer ressò: em refereixo a la defunció de qui fou el tresorer de l'Associació des de la seva creació i un dels membres més actius: Marcel Besolí Bacó. Parlo de tristesa perquè el Marcel fou per a nosaltres un company insubstituïble, un amic apreciat de tots, un membre de l'AESCO totalment entregat a la seva funció que complia amb rigor i entusiasme. Els seus consells, sempre assenyats, eren escoltats amb interès i generalment seguits. Marcel, no assistirà més, desgraciadament, a les nostres reunions però hi serà sempre present espiritualment i el teu exemple continuarà guiant els nostres passos.

Però la vida és així i continua, us desitjo malgrat tot, una bona Assemblea General a la qual assistireu, ho desitjo, nombrosos.

EL PRESIDENT

EDITORIAL

Quan desapareix un amic, el qui fou en Marcel Besolí Bacó (a.C.s.), els membres de la junta Directiva de l'AESCO, de la que ell en formava part com a Tresorer d'ençà de la seva creació, ens trobem a més de tristos amb el sentiment de buidor que produeix la mancança, per causa de mort, d'un gran home.

Ens adonem una vegada més de la seva vàlua, del seu esperit de treball, de les seves qualitats humanes al servei d'Andorra.

El seu entusiasme, la seva prudència en la despesa, el seu rigor en la comptabilitat, el seu seny andorrà, són algunes de les virtuts que han d'esperonar la nostra associació, com si ell encara fos present en aquest món dels vius.

Entre les qüestions majors que el preocupaven, com a tots els seus amics de l'òrgan de direcció de l'AESCO, hi ha, encara no resolt, l'estatut legal que creiem que li correspon a aquesta entitat.

El seu sentiment -com és el nostre- confluïa en la imperiosa necessitat de ser reconeguts per Llei pel nostre país, fora de l'àmbit legal de les associacions.

I això sigui dit amb tota modèstia, però amb la major fermesa, doncs creiem -com ell creia- que aquells que em passat pels seients vermells del nostre estimat Consell General, alguna cosa encara podem aportar al nostre país, tenint en compte l'experiència adquirida pels anys de servei al poble.

Reposa en pau, Marcel, amb l'esperança de poder veure complerts els teus, que són els nostres desitjos.

LA JUNTA DIRECTIVA

Activitats març 2012 - febrer 2013

ASSOCIACIÓ EUROPEA D'ANTICS PARLAMENTARIS (FP-AP):

Durant aquest any, l'AESCO ha assistit a dues reunions del Bureau i a l'Assemblea General.

BUREAU I ASSEMBLEA GENERAL - NICÒSIA (XIPRE), MARÇ 2012

Tal com va quedar reflectit en el butlletí núm.9, març 2012, després de dos anys com a membre observador a l'associació Europea dels Antics parlamentaris dels països membres del Consell d'Europa, l'Associació d'exsindics i exconsellers generals (AESCO) s'ha adherit, com a membre de ple dret. Aquesta adhesió fou ratificada en l'Assemblea general de la FP-AP que es va celebrar a Nicòsia (Xipre) el 23 de març del 2012.

En la sessió del Bureau, a proposta de les 21 associacions membres, es van ratificar els noms dels delegats que formaran part del Bureau durant els propers dos anys. Per part de l'AESCO la Sra. Rosa Maria Mandicó Alcobé i el Sr. Xavier Montané Esplandiú en seran els delegats. També s'hi van nomenar les persones que formaran el "Bureau restreint".

El Sr. Blaauw va presentar les grans línies del projecte de la declaració de Malta, obrint un debat entorn al contingut i donant un termini per la presentació d'esmenes. Aquesta declaració fou adoptada en el col·loqui celebrat a Malta els dies 1 i 2 de novembre del 2012.

En la Assemblea general també es va ratificar l'adhesió de les associacions nacionals de Polònia i Armènia.

Altres punts d'interès de l'Assemblea general van ser l'elecció del president i del vicepresident. La Sra. Mechtild De Jong (Països Baixos) fou elegida presidenta i el Sr. Jacques Chaumont primer vicepresident de la FP-AP per unanimitat. També es va procedir a l'aprovació del pressupost per l'any 2012, mantenint la cotització anual de les associacions nacionals a 1800 €.

BUREAU - PARÍS, JUNY DEL 2012

El dia 8 de juny del 2012, es va celebrar una reunió del Bureau de la FP-AP a París. Un dels temes principals tractats durant aquesta reunió va ser la Declaració de Malta. Es va debatre sobre les diferents observacions i propostes fetes en relació a aquesta declaració i es va convidar el Sr. F. Zabbal de l'Institut "Monde arabe" de París ha impartir una conferència seguida d'un gran debat sobre la situació dels països àrab.

D'altra banda, el Bureau va donar el seu acord sobre la demanda d'observador de l'associació de Lituània.

Conferència a càrrec de Jean-Michel Rascagneres

El passat dia 19 d'abril del 2012, en finalitzar el dinar posterior a l'Assemblea General de l'associació, va tenir lloc a l'Art Hotel d'Andorra la Vella una conferència-col·loqui relativa al món judicial a càrrec del Sr. Jean-Michel Rascagneres, la qual es transcriu íntegrament a continuació:

EL MÓN JUDICIAL

En primer lloc, us vull agrair la vostra invitació, atès que fins ara mai havia tingut l'oportunitat de parlar davant d'una Assemblea que acumula entre tots vostès una experiència política tan extensa. Val a dir que, quan el Francesc Forné em va informar d'aquesta invitació dient-me que tenia tota llibertat per elegir el tema que us podia exposar, vaig dubtar abans d'acceptar.

En efecte, la dificultat de la tasca m'apareixia immensa, tenint en compte el vostre ampli coneixement de les institucions andorranes. D'entrada, he de dir que vaig descartar parlar de política. Si bé és cert que intento ser un observador atent de la política del nostre país, he de confessar que tinc plena consciència que encara no he descobert totes les claus que em permetrien entendre-la del tot. Per tant, triant la facilitat, i com finalment no podia ser altrament, vaig decidir parlar de la justícia, del món judicial, un àmbit en el qual em moc des de fa casi uns trenta anys ara. És a dir, des de la Batllia del Copríncep Francès, preconstitucional, fins avui en el marc del nou sistema judicial instaurat per la Constitució.

El món judicial sembla, a vegades, un àmbit estrany fora de la vida real. Aquesta particularitat prové certament del desconeixement, per part de molts, dels mecanismes interns de la justícia, de la seva lògica pròpia, però també d'un dèficit o més aviat d'un defecte total de comunicació per part dels òrgans judicials, que fan la seva feina, en la més gran discreció, tal com ho manen les lleis.

Ara bé, una cosa és coneguda de tots: la nostra justícia es troba avui dia en una situació delicada a molts nivells i el nostre sistema judicial necessita i es mereix reformes en vistes a una més gran eficiència.

Aquesta és una preocupació compartida per tots els actors del món judicial, tant pels jutges com pels advocats, però encara més pels ciutadans que pateixen dia a dia aquests disfuncionaments. En temps de crisi econòmica, no fa falta explicar-vos que la lentitud de la justícia agreuja la situació, quan en realitat hauria de ser una eina dedicada a sanejar les crisis.

D'altra part, casi uns vint anys després de l'aprovació de la Constitució, toca l'hora de l'andorranització de la justícia. Aquesta és una constatació que tots, crec que ho puc dir, compartim. Aquest camí, l'antic Consell Superior de Justícia, encapçalat pel Lluís Montanya, el va encetar i va ser continuat per l'actual Consell Superior de Justícia dirigit per l'Enric Casadevall. Els nomenaments recents de Magistrada i Magistrat andorrans ho demostren.

Aquesta doble necessitat la millora del sistema, d'una part, i l'andorranització, de l'altra, comporten -al meu parer- l'exigència d'unes reformes profundes per dotar l'administració de Justícia d'unes eines eficients. Aquestes reformes evidentment poden seguir varis camins i, en tot cas, serà competència del legislador, del nostre Consell General, de decidir en el moment en que toca i quines mesures s'han de votar.

Per la meua part, avui voldria compartir amb vostès algunes reflexions sobre unes pistes de reformes, reflexions que us poden semblar, per algunes d'entre elles sensates, i per d'altres no tant. Val a dir que, en aquest àmbit, és difícil sinó impossible construir un sistema perfecte i els actors del joc judicial tenen, molt sovint, una visió esbiaixada. Esbiaixada, ja que només tenen una visió parcial de la situació, i doncs finalment, com no pot ser altrament, només el legislador pot comparar aquestes diferents visions i treure les conclusions escaients.

Intentaré que les idees que ara us comunicaré siguin les més objectives possibles, però no tinc cap dubte que totes i cadascuna d'entre elles es mereixen crítica. El meu desig és únicament que s'obri un debat sobre la necessitat d'una reforma de la justícia, confrontant opinions, per permetre finalment que tots conjuntament participen al disseny d'un sistema judicial a la mida del país i que doni servei al ciutadà.

La meua primera reflexió es refereix al dimensionament de la nostra justícia en relació al nostre país. Per això, em recolzaré en una enquesta que realitza regularment el Consell d'Europa, i en particular la seva Comissió sobre l'Eficàcia de la Justícia. Aquesta Comissió té al seu càrrec l'anàlisi del sistema judicial dels 47 països del Consell d'Europa i les seves constatacions són, almenys ho crec, d'interès en el moment d'abordar una reforma de la justícia.

Mencionaré doncs algunes xifres, poques, però que em semblen importants tenir a l'esperit per avaluar el dimensionament del nostre sistema judicial. Evidentment, hem de ser prudents amb l'anàlisi d'aquestes xifres tenint en compte que les comparacions poden ser odioses, i és difícil comparar un petit Estat com el nostre amb els grans Estats europeus. Citaré doncs solament quatre o cinc indicadors que al meu parer caracteritzen el nostre sistema judicial. Són xifres de l'any 2008, contingudes en l'Informe de la Comissió d'Eficàcia per la Justícia de l'any 2010, però difereixen molt poc de la realitat del 2012.

La comissió analitza els dos grans òrgans judicials, els Tribunals i el Ministeri Fiscal. Tribunals per nosaltres vol dir Batllia amb les seves Seccions Civil, Administrativa, d'Instrucció i el Tribunal de Batlles Penal, el Tribunal Superior amb les tres Sales Civil, Penal i Administrativa i el Tribunal de Corts per jutjar dels delictes majors. El pressupost d'aquests Tribunals representa, per Andorra, un 0,24% del PIB per habitant. Això ens situa a la línia mitjana en relació als altres països del Consell d'Europa. Petits països, similars al nostre, com Sant Marino o Montenegro, que encapçalen la qualificació, dediquen més del 0,60% del seu PIB per habitant als seus tribunals. Nosaltres, amb el 0,24%, constem a la catorzena plaça dels 38 Estats que van participar en aquesta enquesta.

Si mirem el Ministeri Fiscal, la mateixa dada es fixa en un 0,03%, mentre que la mitjana europea és d'un 0,09%. Així som a la cua de la classificació pel pressupost de la Fiscalia. Aquesta tendència es retroba si es calcula el pressupost per habitant. Pels Tribunals, la xifra es fixava l'any 2008 en 74,7.- euros per habitant, o sigui el cinquè lloc de la classificació, mentre Sant Marino i Mònaco acorden 146 i 153 euros per habitant als seus Tribunals. Per la Fiscalia, gastem 9 euros per habitant, mentre Mònaco en gasta 42 i Suïssa 28. Aquí la primera constatació és que la Fiscalia apareix com el parent pobre de l'administració judicial, la qual cosa no li treu, tot al contrari, eficiència ja que és conegut de tots que tenim una Fiscalia, avui dia, que fa front a la seva tasca de forma més que satisfactòria.

Aquestes xifres troben la seva explicació en el nombre de jutges que actualment integren l'administració de Justícia. Així, tenim un índex d'uns 28-29 jutges per 100.000 habitants, índex bastant elevat en relació als altres països d'Europa, salvat Mònaco i Luxemburg que tenen un índex de 64 i 37 jutges per 100.000 habitants. Però si mirem França, està en un índex de 9 jutges per 100.000 habitants, Malta de 8 i la mitjana europea es fixa en uns 20 jutges per sempre 100.000 habitants. I aquest nombre important de jutges ve ratificat per la part dels salaris dels funcionaris de justícia i jutges en el pressupost dels Tribunals que arriba a un 80% del pressupost total. I això no és degut únicament a l'import nominal dels salaris, més elevat a casa nostra, per raons històriques, que en altres països d'Europa, sinó al nombre important de jutges que actualment desenvolupen les seves funcions en els nostres tribunals.

Per cert, alguns dels nostres Magistrats exerceixen les seves funcions a temps parcial, en particular 8 dels 9 Magistrats del Tribunal Superior de Justícia i 3 dels 5 del Tribunal de Corts.

Totes aquestes xifres parlen per si soles i posen en relleu que existeix un cert sobre dimensionament de la nostra justícia, en relació als altres països d'Europa. És a dir, que podríem perfectament -i ara m'explicaré- reduir el nombre de jutges a Andorra i això facilitaria, i és el segon punt del meu exposat, una andorranització de l'administració de Justícia. Però vull precisar, abans de tot, que aquest desig o aquesta necessitat d'andorranització no ha de comportar la total desaparició del mapa judicial dels Magistrats estrangers que des de fa molts anys han participat amb la tasca judicial a Andorra. L'aportació d'aquests Magistrats és importantíssima i valuosa. Crec que s'ha de mantenir en el futur, ja que ens aporten una experiència que difícilment podem aconseguir a casa nostra.

Atesa la estructura actual de les nostres jurisdiccionals, tothom comprendrà que és impossible que, en el futur, el nostre Tribunal Superior sigui integrat per 9 Magistrats andorrans que treballarien a temps ple. Avui, ho he dit abans, els Magistrats estrangers treballen a temps parcial, ja que ocupen unes altres funcions en els seus Estats d'origen, i això ve en consonància amb el nombre de sentències que poden dictar durant l'any: 50 a 60 per la Sala Penal del Tribunal Superior, 150 per la Sala Administrativa i unes 450 a la Sala Civil. Tenint en compte aquests dos fets, el sobre dimensionament d'un costat, la necessitat d'andorranització d'una altra, una de les pistes de reflexió podria ser la reorganització del sistema judicial per disminuir el nombre de jutges i situar-se així en la mitjana europea i, doncs, facilitar l'andorranització.

Podem pensar que el Tribunal Superior amb només 5 membres podria fer front a la seva tasca, dels quals 3 podrien ser andorrans, a temps ple, i 2 estrangers, a temps parcial, que ens continuarien aportant la seva experiència. Igualment, a la Batllia, la Llei Qualificada de Justícia va fixar el nombre mínim de Batlles en 8, avui dia són 12. Crec que es podria tornar a la xifra de 8 i, al mateix temps evidentment, ampliar els equips de cada Batlle, de tal manera que puguin fer front de forma més eficient a la feina que han d'assumir. El mateix raonament es podria aplicar al Tribunal de Corts, avui compost per 5 Magistrats. Es podria continuar l'andorranització d'aquesta jurisdicció, dues magistrades andorranes actualment hi participen, guardant la xifra de 5 Magistrats, com ara, dels quals 3 andorrans i 2 de fora. I, per equilibrar la feina entre els diferents Tribunals, una de les solucions podria passar per la desaparició del Tribunal de Batlles en matèria penal.

Abans dels anys 90, l'estructura judicial era senzilla. La Batllia jutjava les contravencions penals i el Tribunal de Corts, delictes menors i delictes majors. Es va crear el Jutge de Delictes Menors, que avui dia és el Tribunal de Batlles i que assumeix les contravencions i els delictes menors i el Tribunal de Corts jutja essencialment els delictes majors. Podríem tornar, doncs, a la configuració inicial: per la Batllia únicament les contravencions i pel Tribunal de Corts delictes menors i delictes majors, la qual cosa justificaria la presència de més Magistrats andorrans permanents per aquesta jurisdicció. I la Batllia es veuria, per la seva part, alliberada del Tribunal de Batlles la qual cosa permetria assumir la feina amb 8 Batlles. Per tant s'arribaria a una configuració de 8 Batlles, 5 Magistrats al Tribunal de Corts i 5 al Tribunal Superior o sigui un total de 18 en relació als 26 actuals. Evidentment, en les instàncies superiors, els Magistrats treballarien a temps ple, la qual cosa faria desaparèixer unes de les objeccions a l'andorranització de la justícia.

Per anar una mica més lluny, per la Batllia serà imprescindible decidir el sistema futur d'execució de sentències. Avui dia, ho sabem, les sentències no s'executen. Dos models diferents s'oposen per externalitzar aquestes execucions. El primer, proposat l'any 2003 per una missió d'inspecció del Ministeri de Justícia francès i impulsat pel precedent Consell Superior de Justícia, era la creació a Andorra de la figura de l'executor judicial privat. El segon, que sembla tenir la preferència de l'actual Consell Superior de Justícia, consistiria en acordar a les administracions el poder d'executar les seves pròpies decisions, fins a un import determinat. No us amagaré que el primer sistema, o sigui la instauració d'un executor judicial privat, em sembla més protector dels drets dels ciutadans. Aquest executor, imparcial, actuaria sempre sota les directrius d'un Batlle i la seva tasca podria ser fiscalitzada

tant pel Ministeri Fiscal com pel Ministeri de Justícia. En efecte, hauria de tenir un estatut similar al Notari. Hem de tenir en compte que, en el marc de les execucions de sentència, s'haurà d'atorgar a l'executant el poder d'embargar comptes i, doncs, de conèixer els moviments d'aquests comptes. El dret a, entre altres, la intimitat i al respecte de la vida privada i el principi d'imparcialitat justifiquen igualment que l'executor no sigui part al litigi. L'altre sistema, actualment proposat, presenta aquest vici. La mateixa Administració executaria i, si bé és cert que en alguns països aquest sistema existeix, també cal dir que en molts d'ells s'ha creat una administració específica per a aquesta finalitat, que té un estatut particular i que actua sempre sota el control del jutge. A més a més, l'administració pot triar en aquests països entre l'executor privat i l'execució per l'administració.

D'altra banda, no acabo de veure coherent, avui dia, tenint en compte les nostres finances públiques, la creació d'un nou sistema administratiu, mentre que la figura de l'executor judicial privat no té cap cost per l'erari públic i pot ser tan eficient com l'execució per l'administració. Acabaria aquí però crec útil fer una última remarcia relativa al paper que haurà de jugar en el futur el Consell Superior de Justícia. La gestió de les administracions judicials a Europa segueix també dues tendències oposades. Una, la gestió directa pel Ministeri de Justícia i l'altra per un òrgan autònom independent similar al nostre Consell Superior de Justícia.

A casa nostra, les competències del Consell Superior són definides a la Constitució i, en el seu moment, el Tribunal Constitucional va considerar que no entrava en les competències del Consell Superior la gestió del pressupost de la justícia. Així, el nostre Consell Superior és un òrgan híbrid que d'una banda representa, governa i administra l'organització judicial però que, d'altra banda, no gestiona el seu pressupost, la qual cosa causa dificultats dia a dia. S'haurà de triar entre aquests dos models i sortir d'aquesta "mitja tinta" i, doncs, decidir en el seu dia si la gestió de la justícia és competència del Ministeri de Justícia tenint únicament el Consell Superior de Justícia les seves competències constitucionals, que es podrien resumir essencialment en el nomenament de Batlles i Magistrat i l'exercici de la funció disciplinària, o bé si s'acorda al Consell Superior una plena autonomia i independència, que li permeti gestionar l'administració de Justícia sota el control del Parlament que vota el pressupost, però amb total independència de l'executiu. Els dos models tenen pros i contres i, en el cas de triar el model d'un Consell Superior de Justícia totalment autònom, s'haurà de pensar eventualment en professionalitzar els seus membres, de tal manera que tinguin la disponibilitat suficient, en tot moment, per exercir les seves funcions a temps ple. Això ho ha de decidir el legislador i doncs li torno la paraula. Us dono les gràcies per la vostra atenció.

Conferència a càrrec de Joan Massa

El passat dia 8 de novembre del 2012 va tenir lloc el tradicional dinar de germanor al restaurant la Borda Pairal d'Andorra la Vella. En acabar l'àpat, tingué lloc una conferència a càrrec del Sr. Joan Massa, la qual es transcriu a continuació:

FITER I ROSSELL I EL MANUAL DIGEST

Es un honor per a mi poder-vos dirigir la paraula en aquest dinar. Representeu i heu representat la primera institució del país, el Consell General, on hi heu treballat al llarg dels anys de la vostra vida. Es també un honor parlar del *Manual Digest*, que -com molt bé sabeu- fou escrit l'any 1748 per Joan Antoni Carlos Fiter i Rossell "a petició el Consell General per lo millor govern y regimen de sos Patricios". I ho fem en aquest lloc, la Borda Pairal, un edifici del mateix segle XVIII.

1. Fiter i Rossell escriu per als andorrans.

"O cosa digna de llastima!". Així es lamenta l'autor, en les primeres línies de la seva Advetencia Preludial, del fet que ningú, abans d'ell, ni nacional ni estranger, s'hagués aplicat "en buscar y posar en limpio lo antich Estat; Govern y Origen de las Preheminiencias, Exempcions y prerrogativas, per lo millor entendre la compaginació politica i civil de aquesta República". Se'n lamenta i protesta, puix no ha pogut trobar ni memòries ni notes escrites a mà, cosa comuna en tots els altres pobles d'Europa. Escriure és, amb raó, una empresa "ardua, penible, trevallosa y la mes dificultosa; capas de donar per terra ab les forces mes robustas y alentadas". Amb tot, després d'uns primers intents i de dubtar de la seva pròpia capacitat, s'hi posa.

Què el mou? Quina finalitat última l'empeny a posar per escrit "quant no fos mes que una serie de sos privilegis"? Més enllà de fer un obsequi i un acte de caritat, com diu, a la seva estimada pàtria i patricis presents i futurs; més enllà d'ordenar els arxius i l'escrivania pública, que troba "sens ordre ni concert", ens assegura que "lo fi y designe particular que he tingut en la formació de esta obra

ha estat donar alguna notícia per formar la mes clara idea de nostras Valls, y ab ella disdipar y destruir las erroneas, confusas y perturbadas que de ella tenian formadas molts de mos patricios". Escriu, per tant, per als andorrans, per a l'interior. Els problemes, segons Fiter i Rossell, són dins del país, no fora.

2. Fiter i Rossell "llegeix" per primera vegada tota la història d'Andorra i, per tant, l'escriu.

El Manual Digest de las Valls neutras de Andorra és el primer imaginari operatiu del Principat, la primera "retrolectura" i reflexió sobre els nostres orígens, sobre la nostra història, sobre les nostres institucions, allò que érem abans de ser el que som. Recerca i assaja -per primera vegada en la nostra història- un sentit, un rumb i un destí a la nostra pàtria. Conté la primera mirada reflexa i de gran profunditat de camp sobre la identitat d'Andorra i la seva capacitat de projectar-se en el temps. Ensenya que cap indagació sobre el passat no és possible sense previsió de futur. No es pot concebre cap ahir -temps que precedeix aquell en què som- sense previsió d'un demà. Simplement, no hi ha passat sense futur.

Essent així, Fiter i Rossell retroescriu el passat i el *Manual Digest* ens el retrodiu, per -sense amnèsia i en la fletxa del temps- projectar, preservar i perpetuar el futur de les valls des del seu passat.

Fiter i Rossell, amb 42 anys, mira sempre endavant. El *Manual Digest* li fa només de retrovisor.

Per primera vegada, Antoni Fiter i Rossell "llegirà" tota la història d'Andorra i, consegüentment, per primera vegada l'escriurà. Des de la primera meitat del segle XVIII Fiter i Rossell donarà un sentit, estendrà un fil vermell, i se n'anirà fins als orígens. Aplicarà al passat els mots de la seva preocupació existencial, de la preocupació existencial de la seva generació. Retrolectura i retroescriptura. Anirà endavant mirant enrere. Vol donar respostes al present fent parlar el passat. I ho fa. Sap que com més lluny miri cap el passat, més lluny podrà mirar cap el futur. La interpretació de la història passada, el sentit que hi dona, ha arribat fins als nostres dies. Ha fet possible la Constitució de 1993, perquè ens ha fet possible com a poble. "La veu de la terra", en diu Josep Maria de Porcioles en el millor pròleg que es podia escriure al *Manual Digest*.

3. Fiter i Rossell i "la macisa Veritat".

Però, quina és la qüestió nuclear el 1748? Sobre què tenien idees errònies; confuses i perturbades els seus contemporanis? De què dubtava la seva generació? La resposta és clara. Per dir-ho d'entrada: de la independència, de la sobirania d'Andorra. Aquest és el moll de l'os. La finalitat essencial de tot el *Manual Digest* ja s'inclou en el seu títol: *De las Valls neutras de Andorra*.

L'objectiu bàsic i primordial d'Antoni Fiter i Rossell cal cercar-lo a establir, desxifrar, traduir, fixar aquesta neutralitat. El mot "neutralitat" procedeix del llatí "neuter, neutra, neutrum", que vol dir "ni l'un ni l'altre, cap dels dos". Es a dir, ras i curt, Andorra no pertany ni al cristianíssim rei de França ni a sa majestat Catòlica el rei d'Espanya, ni a una ni a altra corona. Per tant, ni més ni menys que valls neutres, amb sobirania pròpia.

4. Fiter i Rossell i el segle XVIII.

Enquadrem, breument, les valls a l'inici del segle XVIII:

-La generació de Fiter i Rossell ha vist la Guerra de Successió d'Espanya (1702-1715) i n'ha patit les conseqüències. En la *Història de Catalunya dirigida per Pierre Vilar, Núria Sales afirma: "Andorra, víctima durant la guerra d'exaccions tant per part de Moragues, governador austracista de La Seu d'Urgell, com de Gandolfo, governador filipista de Puigcerdà, per les quals vint anys després continuava amb pastures i emprius hipotecats..."* En trenta anys totes les institucions pròpies de Catalunya anaren desapareixent a partir del Decret de 1714 del mariscal duc de Berwick: La Nova Planta és el règim que es va instaurant.

-Alguns borbònics malden per la creació d'una monarquia universal. Des de *"la Torre de Babel"*, símbol d'aquesta monarquia, pretenen arribar al cel, barrejant llengües i institucions polítiques. Borbons al nord i borbons al sud d'Andorra. Davant el perill de confusió i barreig, el bisbe Simeó de Guinda ja previngué els andorrans al 1716 que *"no reconoscan ni obedescan por soberano a otro que a Nos y al Rey cristianísimo"*. Ser o no ser.

-La crisi de veïnatge d'Andorra amb Espanya i França com a conseqüència de la pesta de Marsella de 1720 que ocasionà la formació d'una línia de vigilància sanitària amb tropes espanyoles ocupant els ports andorrans que limiten amb França. Amb aquesta solució se salvava el *"commercium"*, però no la independència. Si el cordó sanitari se situava al riu Runer, pel contrari, es preservava la independència, però no el comerç ni la circulació. A més, al 1720 les relacions entre Espanya i França eren encara molt delicades. La Seu d'Urgell en fou testimoni directe.

-Les mesures preses pel bisbe d'Urgell el 1733-1735 per aplacar les autoritats espanyoles en qüestions de servei militar, contra els desertors i contra les plantacions de tabac. El cultiu, l'exportació del tabac i el contraban són severament prohibits i sancionats pel bisbe Simeó de Guinda a causa de les reclamacions del Real Hacienda i de la Direcció del Tabaco d'Espanya. Segons la llei antifrau de l'època el contraban de tabac era delictu, castigat amb galeres i al presidi d'Orà.

5. Fiter i Rossell pretén aclarir:

- *"lo modo, com y quant vingueren les nostres Valls al Domini y Señorío dels Illustrisims Señors Bisbes d'Urgell y dels serenissims Comptes de Foix, sos Señors naturals y Prínceps per Indivís"*.

- *"a quals dels Prínceps de una y altra qualitat Eclesiastica y secular estan mes obligadas per los privilegis, exempcions y prerrogativas, se dignaren, concedirlas; ahont foren concedits, y en quin any..."*.

- *"fent de tots los privilegis, franquetas, exempcions y prerrogativas que gosan los Moradors de las Valls, tant dins de ellas com fora en las terras de una y altra Crona de França y de España, una recopilacio o Indice"*.

- *"perque pujan mos paysans presents y esdevenidors en qualsevol urgencia, necesitat y causa, ja sia dins de las Valls ja fora de ellas, trovar aquells y servirsen ab facilitat..."*.

- "així mateix perquè los Moradors de las Valls sapian lo principi y progres de son peculiar govern y facultats: lo Ceremonial y ritual de las funcions."
- "deixar a mos Patricios una serie de breus Maximas y reglas, per nostres antecessors ideadas y observadas segons las ocurrencias, las mes cristianas, y de la mes verdadera y solida Prudencia, per la Millor conservacio de ditas Valls y nostra comu Patria".

6. Fiter i Rossell divideix el Manual Digest en sis llibres.

Antoni Fiter i Rossell a fi de major claredat i que puguin formar-se una idea general de les valls amb poc esforç "los que no podran o no voldran entretenirse en llegir", divideix el *Manual* en sis llibres, cadascun d'ells en diferents capítols, amb proposicions o assercions "perquè llegint solament estos, sapian lo que han estat y son actualment aquellas".

Llibre I: "De la Naturalesa, Situació, Domini, Govern y Religio de las Valls de Andorra". Conté 13 capítols.

Llibre II: "Dels Ministres y Oficials de Justcia y demes a ella concernent en las Valls de Andorra". Conté 9 capítols.

Llibre III: "Del Consell General de las Valls de Andorra, sa introducció, prerrogativas, facultats y Constitucio". Conté 6 capítols.

Llibre IV: "Ceremonial de las funcions regulars en que interve lo Comu de las Valls". Conté 3 capítols.

Llibre V: "Serie o Catalogo dels Bisbes de Urgell y Comptes de Foix". Conté 2 grans capítols.

Llibre VI: "Cap Unich. Maximas Christianas, de Verdadera Politica y Solida Prudencia, las mes útiles per la conservació del estat de las Valls de Andorra". Conté les 55 famoses màximes i el seu comentari.

L'obra acaba amb un interessantíssim "Resum o idea general de les Valls"

7. Conclusió.

Podem afirmar que el *Manual Digest* és una polifonia i el primer viatge andorrà sobre el temps, puix tots sabem que no és possible cap indagació sobre el passat sense previsió de futur, com ja he dit. La Constitució de 1993 n'és una prova. Sembla estrany i paradoxal, però no només no hi ha futur sense passat, tampoc no hi ha passat sense futur. Només s'avança amb intel·ligència si s'incorpora la intel·ligència anterior. Aquesta és la filosofia de la història de Fiter i Rossell. Ho feu el 1748 i nosaltres, amb la seva lectura, com generacions i generacions, ho podem fer també després de la Constitució, en aquest novembre del 2012.

Per aquesta raó el *Manual Digest* forma part, d'una manera preminent, del capital cultural del nostre país i el podem erigir com una obra clàssica del pensament polític andorrà. Clàssic ja que mai acaba de dir tot allò que vol dir. Clàssic ja que conté una inesgotable capacitat de suggeriments i de lectures, on sempre hi trobem

quelcom de nou i allisonador. Clàssic ja que és un text resistent i insubmergible, que continua dient i provocant reflexions valuoses per als lectors d'avui.

Sempre he cregut que el paradigma dominant del *Manual Digest* cau de ple en el pensament polític barroca, especialment el seu últim llibre sobre les màximes. La copiosa literatura política barroca no sortia principalment de les universitats ni de les acadèmies, sinó dels escrits i les publicacions de funcionaris i religiosos sense càtedra, de predicadors, confessors i cancellers de la Companyia de Jesús. Es una literatura escrita en castellà o català i no en llatí, que és encara a Espanya la llengua oficial científica. Són textos amb poca sistematització i lògica en els tractaments dels temes i amb un acusat caràcter pràctic: fer entrar les idees pels ulls, captar voluntats amb "avisos", "divisas", "geroglíficos", "aforismos", "emblemas", "empresas" o "maximas". El tipus característic d'aquesta literatura és el manual, és a dir, un recull de geografia, història, dret i un ventall de consells fàcils de trobar i aplicar en un moment concret.

Fiter i Rossell escriu el *Manual Digest* en la tradició literària dels "*Speculum principum*", en la vasta literatura dels "*miralls dels prínceps*", que des de Maquiavel, Budé i Erasme, a principis del segle XVI, s'escriuen a tota Europa. Són llibres sobre la formació del cridat a governar, que s'editaran en gran nombre durant la Contrareforma fins a finals del segle XVII. A *El Príncipe* (1513) de Maquiavel, amb la seva defensa del realisme polític i la neta separació entre política i moral, per assegurar així amb eficiència adequada la funció específica del governant, s'hi oposarà la *Institutio Principis christiani* d'Erasme (1516), que no vol trencar amb l'anterior tradició medieval del príncep i del govern amb virtuts cristianes, de manera que entronca amb el *De regimine principum* de sant Tomàs d'Aquino.

Ens movem en el desplegament doctrinal de la "*raggion dello Stato*" després del Concili de Trento, en la immensa literatura antimachiavèlica dels jesuïtes, amb l'intent de frenar la pràctica política al marge de la moral i de la religió, que limita, en un mot, l'autonomia de la política. D'aquestes fons antimachiavèliques beu Fiter i Rossell per bastir l'edifici del govern de les valls neutres.

Des de Maquiavel, Bodin i Mariana la historiografia política se centrava en la preocupació per l'Estat i els seus fins, per l'adquisició i el manteniment del poder i de la sobirania, per les relacions polítiques entre els estats, sobretot amb els veïns. La filosofia barroca del segle XVI i XVII, estudiant la Bíblia, la geografia, la història i el dret, havia formulat ja les idees en què es mou Fiter i Rossell i aquest està més aprop de Vico i de Bossuet -de la seva concepció providencial de la història i d'aquell "un roi, une foi, une loi"- que de Voltaire i de Montesquieu. En el *Manual Digest* no hi ha secularització ni els fets es poden reduir a lleis generals ni es pot superar Carlemany, mon pare. Allò que dóna la identitat i la legitimitat és la inalterabilitat històrica, l'estabilitat del poder, l'estabilitat del que ha passat en el país.

En el *Manual Digest* hi ressona encara la nova organització social proclamada per Trento, una específica construcció del discurs políticomoral des d'una concepció cristiana del món. La naturalesa, la història, la Sagrada Escripura, l'autoritat dels clàssics són així suport d'un missatge que duu a l'organització humana específica d'Andorra. D'aquesta manera, la Bíblia, la naturalesa, la història, la tradició, són

llocs polítics, tenen una lectura política, puix es pensen com a documents, com a sistemes regulats, com a lliçons d'organització social, com a dipòsits d'ensenyança i instrucció moral. L'extrapolació, l'al·legoria, la metàfora, la paràbola i les comparacions, que trobem en les màximes, són per educar i ensenyar millor. Fiter i Rossell perpetua i immortalitza a Andorra la filosofia política i moral barroca.

Final: acabo fent atenció a un fet nou, en aquests dies, per a Andorra. Em refereixo al camí que Catalunya ha iniciat cap al dret a decidir, cap a les estructures d'Estat i cap al sobiranisme. Fiter i Rossell escriu des d'Andorra quan a Catalunya hi hagué cavis profunds. Una altra ensenyança del Manual Digest és, avui, llegir-lo en el marc d'aquest nou camí que Catalunya -i la Generalitat al seu davant- han iniciat.

Molt agraït.

Número d'associats data 20 de març del 2013

1.	Vicenç Alay Ferrer	52.	Rosa M. Mandicó Alcobé
2.	Marcel Albós Riba	53.	Agustí Marfany Puyoles
3.	Miquel Aleix Areny	54.	Josep Marsal Riba
4.	Miquel Àlvarez Marfany	55.	Pere Marsenyach Torres
5.	Susagna Arasanz Serra	56.	Conxita Marsol Riart
6.	Guillem Areny Areny	57.	Jaume Martí Mandicó
7.	Francesc Areny Casal	58.	Joan Martínez Benazet
8.	Josep Areny Fité	59.	Josep M ^a Mas Pons
9.	Maria Teresa Armengol Bonet	60.	Jordi Mas Torres
10.	Andreu Armengol Pascuet	61.	Joaquim Miró Bernadó
11.	Miquel Armengol Pons	62.	Pere Moles Aristot
12.	Antoni Armengol Vila	63.	Lluís Molné Armengol
13.	Lluís Babi Picolo	64.	Francesc Molné Torres
14.	Isidre Baró Cabanes	65.	Joan Monegal Blasi
15.	Modest Baró Moles	66.	Xavier Montané Esplandiú
16.	Olga Benazet Dolsa	67.	Josep Montané Pons
17.	Francesc Bonet Casas	68.	Francesc Xavier Mora Baron
18.	Antoni Calvó Casal	69.	Francesc Mora Planes
19.	Enric Casadevall Medrano	70.	Bonaventura Mora Riba
20.	Josep Casal Casal	71.	Francesc Mora Sagués
21.	Miquel Casal Casal	72.	Josep Àngel Mortés Pons
22.	Antoni Casal Mandicó	73.	Joan Naudi Ambatille
23.	Josep Casal Puigcernal	74.	Miquel Naudi Clop
24.	Josep Cases Baró	75.	Climent Palmitjavila Torres
25.	Robert Cassany Vila	76.	Marc Pintat Forné
26.	Antoni Cerqueda Gispert	77.	Clara Pintat Rossell
27.	Francesc Cerqueda Pascuet	78.	Albert Pintat Santolària
28.	Pere Cervós Cardona	79.	Antoni Puigdallivol Riberaigua
29.	Jordi Cinca Mateos	80.	Enric Pujal Areny
30.	Marc Codina Travasset	81.	Joan Pujal Areny
31.	Jordi Cots Naudi	82.	Maria Reig Moles
32.	Jordi Daban Alsina	83.	Càndid Riba Coma
33.	Enric Dolsa Font	84.	Òscar Ribas Reig
34.	Antoni Duró Baró	85.	Bonaventura Riberaigua Miquel
35.	Josep Duró Coma	86.	Antoni Riberaigua Sasplugas
36.	Joan Escaler Calva	87.	Josep Antón Ribes Roca
37.	Xavier Esport Miró	88.	Francesc Roca Roca
38.	Jordi Farràs Forné	89.	Bibiana Rossa Torres
39.	M. Rosa Ferrer Obiols	90.	Òscar Rossell Margalef
40.	Pere Font Moles	91.	Eduard Rossell Pujal
41.	Pere Font Vergés	92.	Gilbert Saboya Sunyé
42.	Olga Forné Angrill	93.	Estanislau Sangrà Font
43.	Francesc Forné Molné	94.	Joan Santamaria Terré
44.	Marc Forné Molné	95.	Jordi Serra Malleu
45.	Patrick García Ricart	96.	Enric Tarrado Vives
46.	Josep M ^a Garrallà Coma	97.	Joan Tomàs Roca
47.	Albert Gelabert Grau	98.	Ricard Tor Riba
48.	Joan Jordi Areny	99.	Isidre Torres Pons
49.	Marcel Llovera Massana	100.	Guillem Valdés Alemany
50.	Magi Mestre Campderrós	101.	Carles Verdaguer Pujantell
51.	Maitena Manciet Fouchier		

Amb la voluntat de gaudir de noves idees i visions us convidem a adherir-vos a la nostra Associació, que treballa per fomentar la promoció i la defensa dels valors democràtics, la cultura andorrana i la llengua catalana.

Full de preinscripció per a nous membres de ple dret i observadors

Andorra la Vella, _____ de _____ de 20 ____

El/La sotasignat/ada _____, de

nacionalitat andorrana, titular del passaport núm. _____ amb

domicili a _____,

havent exercit el càrrec públic de:

- síndic/a general, durant el període _____

- subsíndic/a general, durant el període _____

- conseller/a general, durant el període _____

Manifesta la seva voluntat d'adherir-se a l'Associació d'exsíndics i exconsellers generals.

Per a més informació podeu trucar al **877 877**.

AESCO

AESCO

Associació d'Exsindics i Exconsellers Generals
Carrer de la Vall, 28 · AD500 Andorra la Vella · Tel.: 877 877 · Fax: 869 863